



## Zsidó képzőművészekről

Írta: Gaál Jób  
hírlapíró



a már szinte fölösleges külön írni arról, – hiszen ezt mások százszor és ezerszer megírták, – hogy a *magyarországi zsidóság* gondolatban, érzésben, egész lelki világában mennyire összefonódott a magyarsággal és az idők folyamán minden ízében, minden csöpp vérében teljesen magyarrá lett. Elfogulatlan ember ma már csak tényként ismerheti el, hogy a magyar zsidóság számarányát messze meghaladó módon áldozta véréért *hazájáért*, negyvennyolcban éppen úgy, mint a legutolsó nagy világégés idején, a doberdói fensíkon, Galícia havasai között és a Száva partján, és tényként lehet megállapítani azt is, hogy az irodalom, tudomány és művészet terén kivált zsidók csak dicsőséget szereztek ennek az őrszagnak határainkon belül csak úgy, mint külszági egyetemeken és nagy metropolisok múzeumaiban.

Ennek a rövid írásnak a keretében néhány zsidóvallású magyar piktorról kívánunk röviden szólni. Azért csak néhányról és azért csak röviden, mert valamennyi zsidóvallású piktor művészetének méltatására bizony nagyon is kevés lenne ennek az almanachnak a papírinség miatt szűkre szabott köpönyege. Szólni akarunk azokról a piktorokról, akik más társaikkal egyetemben ma bent és kint is kétségkívül reprezentánsai a magyar művészetnek, magyar tárlatokon és külföldi kiállításokon egyaránt feltűnést keltettek istenadta nagy tehetségükkel és a magyar művészet mindig büszkén vállalta őket magáénak.

Ezek a művészek ma is csak – művészetüknek élnek. Nem törődnek a körülöttük tomboló viharral, elvonulnak a relifjük zugába és olyan fegyverrel rombolják le azt a rágalmat, hogy a zsidó destruktív szelleménél fogva alkotó munkára nem képes, amely fegyver tiszteletet parancsol barátainknál és ellenségeinknél egytornán. Az ő fegyverük: az ecset, a tudás, a művészet. A vásznanon egymás mellé torlódó színek újra meg újra belekiáltják a világba, hogy a magyar zsidóság most is, mindig is büszke arra, hogy egy Fényes Adolfot, egy Magyar-Manheimer Gusztávot, egy Katona Nándort, egy Hermán Lipótot, egy Hatvány Ferencet, egy Frank Lajost, két Glattert, egy Perlmutter Izsákot, egy Brück Miksát, egy Zádor Istvánt, egy Iványi-Grünwald Bélát meg még egy csomó nagyszerű művészt adott a magyarságnak.

Ha választani kellene, hogy közülük ki a nagyobb, ki a legnagyobb, bizony nehéz lenne a választás. Egyformán nagyok valamennyien és egyformán dicsőséget hoztak arra a magyar földre, ahol a bölcsőjük ringott, ahol apáik éltek, ahol a magyarságot szívták magukba és ahonnan a művészetüket merítették.

Fényes Adolfról már esztendőök előtt megállapította a *művészetnek* egyik legalaposabb magyar ismerője: Ernszt Lajos, aki akkor a Nemzeti Szalon igazgatója volt, hogy „Fényest bátran mondhatjuk egyik legeredetibb és legmagyarabb festőnknek”. Amikor Ernszt Lajos tizenöt esztendővel ezelőtt ezt megállapította, akkor megállapította azt is, hogy „a szociális eszmék művészi terjesztésének hivatottabb alakja még nem volt a magyar képzőművészetnek és nemcsak művészi, de magyar nemzeti szempontból az becses ránk. nézve, hogy . . . képeinek minden témáján a magyar nép életét, a magyar föld, a magyar városok sajátságait örökíti meg, megkapó igazsággal és következetességgel”.

Fényes Adolf nagy művészetének méltatása igazán nem fér el egy rövidre foglalt cikk sorai között. Róla – miként a többi művészről – újra könyvet kellene írni, mert hiszen az ő nagy művészete állandóan fejlődik és a műkritikus tudná csak megállapítani, hogy Fényes Adolf művészetének melyik fokozatához ért el. Volt idő, amikor női portréi arattak megérdemelt sikert, majd mint a szegény emberek festője keltett feltűnést. Azután a dekoratív felépítések szabadságának megszerzéséhez való titkos vágya elvitte őt új természetfelfogásához, elmerült az álomvilágban, de az ő álomvilága már égő tűzijáték lett, amely elemeit a való életből vette.

Katona Nándort, élő tájképfestőinknek kétségkívül egyik legkiválóbbját, ezt a nagy-nagy művészetének élő, végtelenül szerény embert, szintén elsősorban magyarsága jellemzi. Ha magunk előtt látjuk Katona Nándor vásznait és csodálattal bámuljuk lenyűgözően nagy művészetét, szinte sir a lelkünk, hogy a magyar piktúrának ez a vezére még mindig abban az atelierben dolgozik, ami mindennek inkább nevezhető, csak műteremnek nem. Katona Nándor művészetével iskolát csinált, többet, mint iskolát, mert az ő képeinek már nemcsak hatását láthattuk viszont más kevésbé szerény piktorok alkotásainál és Katona még mindig úgy

el, úgy dolgozik, mint évekkel ezelőtt, amikor szinte emberfeletti küzdelmet kezdett folytatni igazáért.

Rajta kívül talán nincs is piktorunk, akinek képein úgy élne a hangulat, mint a Katona Nándor csodálatos vásznain. A *Tátrá*-nak hivatottabb művésze valóban nincs. A havas bércek élő romantikája, a párázó vizesések csodálatos meséi, a milliószerű hónapok álomvilágba ringató hangulata, a fodrosszélű viharfelhők regéi mind, mind ott élnek Katona Nándor vásznain. Ezek örökbecsű remekei lesznek egykor a világ minden múzeumának és hangosan kiáltják világgá, hogy ezeket a tájakat, amelyeknek szépségét csak magyar piktor lelke tudta visszaadni, tőlünk földi erő el nem veheti.

Magyar-Manheimer Gusztáv azok közé a kevesek közé tartozik, akik legerősebben reprezentálják mindenfelé a magyar művészetét. Neve, művésze ma már minden részén a világnak fogalom. Lázár Béla egyik írásában azt mondja róla, hogy valósággal ezermester. Ez a (megállapítás valóban megáll, mert Magyar-Manheimer éppen olyan nagy művész, ha lágy, puha ezüstös tónussal a tenger partját festi vászonra, mintha csodás meglátással gyermekaktokat, női alakokat varázsol elének. Néha sötét színekben borongó, tragikus érzésig emelkedő táj szimfóniákat ad, amelyekben sötét tüzek égnek, máskor a ragyogó nap aransugarai millió rapszódiaát susognak lágyan, szerelmesen, majd ismét alakok tűnnek elének, akik a maguk bűbajos fiatalágával az életet hirdetik, a ragyogó, színpompás, örömmel teli ifjúságot, amelynek apóstola ez az örökifjú, hatalmasan nagy művész.

Bajos volna megállapítani, hogy művészetének melyik változásában erősebb, vagy nagyobb Magyar-Manheimer Gusztáv. Tökéletesen művészi minden alkotása. Tájképe éppen úgy, mint aktja, figurális képe, kompozíciója vagy egy-egy csodásán bájos stúdiuma.

A szerelemnek és a termékenységnek a piktora Hermán Lipót. Friss és gazdag invenciójú képeinek első kiállítása valósággal eseménye volt a magyar művészeti életnek. Színei újak, meséit az emberi test csodálatos hangszerén adja elő bámulatosan gazdag muzsikával, uralkodó művésze hatalmas erővel nyilatkozik meg és érzése csodálatos kompozíciókra készíti. Képein tobzódik az élet, az emberi test minden bája, minden szépsége, a szerelemnek minden költészete, ezerszerű ragyogása él és ez a ragyogó élet a szertehúzó áramlatok között egészen új formákba öltözködik. Minden képét tájképkeretbe formálja, a megoldása egészen új és színharmóniájának elevensége kitör a keretéből. Attól az időtől, hogy a művész a Műcsarnokban kiállított „Pásztorjáték” című képével díjat nyert, művészetében hatalmasat fejlődött és bizonyos, hogy Hermán Lipót egyik legjelesebb tehetsége már ma is a magyar piktúrának.

Fiatalabb piktoraink között különösen portréival keltett megérdemelt feltűnést Frank Frigyes. A művész, aki Münchenben Janknál tanult, már ott is sikert aratott. A Secessióban kiállított képeiről a szigorú bajor kritika a legteljesebb elismerés hangján szólott, itthon kiállított képei pedig egy csapásra a legelső piktorok közé emelték Frank Frigyest. Jóllehet háborús

kepei és táj festményei egyaránt elsőrangú alkotások, kétségtelen, hogy Frank igazi művészete a portréban nyilvánul meg, színei élnek, beállítása, megoldása egyéni és új, meglátása nagyszerű és művészete abban csúcsosodik ki különösen, hogy minden modelljénél nagyszerűen meglátja és igen nagy erővel adja vissza azokat a – kicsit furcsán hangzik, de így van – jellem-béli sajátosságokat, amelyek rajtaülnek minden ember arcán, de amelyeket meglátni és visszaadni igen kevés piktornak adott meg.

